

**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка**

Кафедра історії України, археології та спеціальних
галузей історичних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

М. В. Бармак
«27» серпня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА»**

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	<u>032 (Історія та археологія)</u> (код і найменування спеціальності)
Освітня програма	<u>Історія та археологія</u> (найменування освітньої програми)
Мова навчання	<u>українська</u>

2021–2022 навчальний рік

Програма навчальної дисципліни «Виробнича практика» для ЗВО першого рівня освітньої програми 032 (Історія та археологія), галузь знань 03 гуманітарні науки.

Розробники:

І. С. Зуляк – доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

А. Б. Кліш – доктор історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Програму затверджено на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук.

Протокол від «27» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук (Бармак М.В.)

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Історія та археологія
2	Спеціальність	032 (Історія та археологія)
3	Галузь знань	03 Гуманітарні науки
4	Ступінь вищої освіти	Перший (бакалаврський)
5	Статус дисципліни	Обов'язкова
6	Мова навчання	Українська
7	Курс	4
8	Семестр	8
9	Кількість змістових модулів	2
10	Форма підсумкового контролю	Залік
11	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	12 кредитів
12	Загальна кількість годин	360

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Місце практики в професійній підготовці ЗВО

Практична підготовка студентів історичного факультету галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 «Історія та археологія» є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців першого освітнього рівня «бакалавр». Закономірно, що майбутній бакалавр, фахівець з історії та археології, на високому рівні повинен володіти практичними знаннями з означених дисциплін.

Формування практичних умінь і навичок ґрунтується на проведенні виробничої практики, яка складається з двох частин – історичної та історичних досліджень, що сприяють формуванню у ЗВО необхідних для майбутньої професії фахових і спеціальних компетентностей.

Варто зауважити, що виробнича практика є складовою системи навчально-виховного процесу на історичному факультеті. Виробнича практика не лише сприяє співпраці вузу, історичного факультету, але й ЗВО зі стейкхолдерами й роботодавцями, забезпечує інтеграцію знань, отриманих майбутніми бакалаврами, у її практичну площину.

Мета навчальної дисципліни

Метою є формування у ЗВО першого рівня вищої освіти високих професійних навичок, вміння приймати самостійні рішення на конкретній ділянці роботи в реальних виробничих умовах при виконанні обов'язків, властивих майбутній професії історика та археолога, організаційно-управлінській і суспільно-корисній діяльності.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- максимальне наближення професійної підготовки до умов практичної фахової діяльності;
- оволодіння ЗВО сучасними методами та формами організації праці в галузі історії та археології;

- формування у ЗВО професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах;
- формування потреби освоювати новий досвід, систематично поновлювати знання й уміння творчо їх застосовувати в практичній діяльності;
- формування комунікативних умінь на різних рівнях співпраці, уміння взаємодіяти на основі етичних міркувань, толерантності;
- реалізація індивідуального навчального завдання, формування досвіду практичної діяльності, необхідного для майбутньої професії.

Компетентності ЗВО

Виробнича практика сприяє формування у ЗВО необхідних умінь знань і навичок, фахових здібностей, необхідних для майбутньої професії історика та археолога в оптимально наближених до роботи за фахом умовах.

Виробнича підготовка ЗВО організовується на принципах: неперервності, змістового взаємозв'язку між навчання і практичним його використанням, демократичності, відкритості, поступового ускладнення завдань, синтетичності, виконання різноманітних професійних функцій, цілісності і системності, співробітництва на різних рівнях комунікації тощо.

Загальні компетентності виробничої практики:

- здатність до практичної діяльності з поєднанням морально-етичних цінностей і когнітивних, міжособистісних і практичних вмінь, навичок, знань та розуміння;
- здатність до безперервного навчання й оволодіння сучасними знаннями, проведення наукової і дослідницької діяльності;
- здатність синтезувати отримані знання з соціальних та гуманітарних наук у самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь у навчальній чи виробничій діяльності;
- здатність до адаптації в умовах професійної діяльності, готовність до співпраці та партнерської взаємодії;
- здатність працювати творчо і самостійно за індивідуальною програмою, застосовуючи гнучку схему планування практичної діяльності та самоконтролю;
- готовність до самокорекції на основі знань та вивчення практичного досвіду, вміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них;
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми в умовах динамічних змін, здійснювати моніторинг власної діяльності, виявляти креативну ініціативу, нести персональну відповідальність за навчання та роботу на результат;
- здатність діяти відповідально на основі загальнолюдських і суспільних цінностей, зберігати та примножувати культурні надбання;
- готовність діяти з урахуванням соціальної відповідальності, громадянських та професійних обов'язків.

II. БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ І ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ

У відповідності до навчального плану підготовки бакалаврів галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 «Історія та археологія» на історичному факультеті проводиться виробнича практика (історична й історичних досліджень).

Виробнича практика відбувається на останньому курсі навчання ЗВО, першого освітнього рівня «бакалавр». На неї відведено 12 кредитів (360 год.). Студенти ОПП 032 «Історія та археологія» проходять практику впродовж шести тижнів у 8 семестрі.

Виробнича практика ЗВО, які навчаються на ОПП 032 «Історія та археологія» проводиться на базах, які відповідають специфіці її проведення і з якими укладено відповідні договори.

Вибір установи, підприємства або організації для проходження виробничої практики здійснюється з урахуванням можливості організувати робоче місце практиканта, забезпечити кваліфіковане керівництво практикою з боку спеціалістів з досвідом практичної роботи, а також з врахуванням науково-дослідницьких інтересів ЗВО.

Місце проходження виробничої практики визначається кафедрою історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук спільно з відповідним підрозділом університету та з урахуванням договорів між базою та ТНПУ ім. В. Гнатюка. ЗВО можуть самостійно (за дозволом випускової кафедри) підбирати місце проходження практики і пропонувати його для розподілу.

Виробнича практика (історична) – Національний заповідник «Замки Тернопілля».

Виробнича практика (історичних досліджень) – Тернопільський обласний центр охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини.

III. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Відповідальність за організацію, проведення і контроль за виробничою практикою для ЗВО, які навчаються на ОПП 032 «Історія та археологія» покладається на декана історичного факультету. Навчально-методичне керівництво і виконання програми виробничої практики забезпечує гарант ОПП і кафедра історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук.

Загальну організацію виробничої практики і контроль за їх проведенням на історичному факультеті здійснює відповідальний за практику, а безпосередній – керівники практики, визначені кафедрою історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук, що забезпечує її педагогічний супровід.

Заходи, пов'язані з організацією виробничої практики, визначається наказом ректора. Наказ ректора про проведення виробничої практики формує керівник практики від історичного факультету не пізніше ніж за два тижні до її початку. У наказі визначаються місце й терміни проведення виробничої практики, склад груп ЗВО, відповідальна особа за її організацію.

У відповідності із наказом ректора перед початком виробничої практики керівник практики проводить інструктаж з техніки безпеки із ЗВО. Контроль за її виконанням покладається на декана факультету.

До керівництва виробничою практикою ЗВО історичного факультету залучаються досвідчені викладачі кафедри історії України, археології та

спеціальних галузей історичних наук, які приймали безпосередню участь у виробничому процесі, де проводиться практика. Організаційні питання проведення виробничої практики, їх хід, підсумки обговорюються на засіданнях кафедри, ученої ради історичного факультету.

ІV. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну проведення виробничої практики ЗВО звітують про виконання її програми. Документація з виробничої практики, визначена її програмою, здається ЗВО на перевірку керівникам упродовж трьох днів після закінчення практики.

Усі ЗВО подають звіт з виробничої практики. Вимоги до якого визначаються робочою програмою. Загальна і обов'язкова форма звітності – це подання письмового звіту, підписаного керівником практики і ЗВО.

Письмовий звіт разом з іншими документами, визначеними робочою програмою виробничої практики, подається на перевірку керівнику практики. Вимоги та обсяг звіту визначається робочою програмою у відповідності до специфіки спеціальності. Матеріали звіту висвітлюються послідовно.

Для захисту виробничої практики деканатом або завідувачем кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук призначається комісія, до складу якої входять керівники практики від вищого навчального закладу і, за можливості, від бази практики, викладачі кафедри. Звіт з виробничої практики захищається ЗВО особисто в присутності комісії.

Термін засідання комісії із захисту виробничої практики визначається деканом історичного факультету і узгоджується з завідувачем кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук.

ЗВО, які працюють за фахом і їхнє місце роботи відповідає вимогам програми виробничої практики на захист представляють характеристику, звіт, робочу документацію із наступним її поверненням практиканту.

Загальна оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку за підписом керівника групи. Оцінка ЗВО за виробничу практику враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатом підсумкового контролю.

ЗВО, які не пройшли виробничу практику або її частину з поважних причин, мають право на її продовження у вільний від навчання час при наявності відповідних довідок. ЗВО, який отримав незадовільну оцінку з виробничої практики, на підставі доповідної декана історичного факультету може бути поданий на відрахування з університету. Результати проведення виробничої практики обговорюються на засіданнях кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук, а загальні підсумки практики підводяться на вченій раді факультету. Документація з виробничої практики зберігається на кафедрі історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук упродовж навчального року з подальшим поверненням ЗВО, а його звіт – 3 роки. Результати виробничої практики оцінюються за 100 бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

діяльності			
90–100	A	відмінно	зараховано зараховано зараховано
85–89	B	добре	
75–84	C		
64–74	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

V. ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПРАКТИКИ

Виробнича практика (історичних досліджень)

Мета полягає в тому, щоб сформувати у ЗВО наукові й практичні компетентності у сфері конкретно-історичних досліджень.

Завдання практики:

- формування навичок роботи з археологічними артефактами на основі матеріалів Тернопільського обласного центру охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини за індивідуальним планом;
- прищеплення вмінь бібліографічної роботи на базі використання, удосконалення, доповнення термінологічних словників, довідників, енциклопедіями з сучасної світової археології та археології Тернопілля;
- освоєння технологічних компонентів усної історії: аспекти інтер'ювання: уміння складати запитальник і задавати питання, навички опрацювання, джерелознавчого аналізу, прийомів історичної і текстології критики документів усної історії, використання їх в наукових дослідженнях, публікаціях;
- набуття джерелознавчих компетентностей у процесі застосування наявних наративних і документальних історичних джерел в рамках стандартів історичного дослідження;
- виявлення навичок публічної презентації здобутих компетентностей у галузі конкретно-історичних досліджень;

Зміст практики

- ознайомлення зі змістом виробничої практики та її основними завданнями;
- робота з артефактами Тернопільського обласного центру охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини;
- бібліографічна робота;
- презентація результатів практики під час звіту з метою підтвердження дослідницьких компетенцій.

Форми звітності здобувачів вищої освіти про практику

Основним видом звітної документації ЗВО є звіт та участь у «круглому столі», присвяченому закріпленню нових знань, умінь та навичок, здобутих під час проходження практики та обговорення її результатів.

Про підсумки виробничої практики доповідають її керівниками на підставі результатів оцінювання роботи ЗВО на базі практики. Результати практики обговорюються на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук, та вченої ради історичного факультету.

Критерії оцінки діяльності ЗВО

90–100 балів – А («відмінно») ставиться в тому випадку, коли: робота за програмою виробничої практики здійснена на високому рівні; ЗВО проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів роботи, знає і вміє застосовувати у практичній діяльності сучасні технології і нові інформаційні засоби, користується повагою та авторитетом серед колективу бази практики, методистів, керівників практики; здав у визначений термін документацію, оформлену на високому рівні.

85–89 балів – В («дуже добре») ставиться в тому випадку, коли робота за програмою практики ЗВО проведена на достатньому рівні; були допущені незначні помилки у період проходження практики, але були самостійно виправлені; практикант не допускав недисциплінованості, байдужості, шаблонності на всіх ділянках роботи; про його діяльність добре відзивалися в колективі, в якому він перебував у період проходження практики; подав у визначений термін правильно оформлену документацію.

75–84 балів – С («добре») ставиться в тому випадку, коли робота за програмою практики проведена на достатньому рівні; ЗВО допускав незначні помилки при виконанні завдань практики, проте не завжди міг самостійно їх виправити або пояснити у процесі аналізу; у ході практики був дисциплінованим, виконавчим, самостійним, критичним на всіх ділянках роботи, одержав добрі відгуки колективу бази практики, керівника; подав вчасно документацію, у яку можуть бути внесені незначні доповнення і виправлення за вказівкою гаранта чи керівника практики.

64–74 балів – D («задовільно») ставиться в тому випадку, коли робота за програмою практики проведена на задовільному рівні; здобувач вищої освіти проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; загальна характеристика діяльності ЗВО у період проходження практики одержала позитивні відгуки; із невеликим запізнення подав документацію.

60–63 балів – E («задовільно») ставиться ЗВО у тому випадку, коли робота проведена на задовільному рівні; проявив себе як недостатньо організований і дисциплінований, безініціативний; загальна характеристика діяльності на базі практики практиканта з боку керівників практики – «задовільна»; подав невчасно документацію, яка потребує доповнень і виправлень.

35–59 балів – FX («незадовільно»). Відсутня систематичність у роботі ЗВО. Роботу, передбачену програмою з практики, виконав на низькому професійному рівні, допускав помилки, пов'язані зі знанням теоретичного матеріалу та виконанням практичних завдань. Отримав негативний відгук про роботу чи незадовільну оцінку при складанні заліку за практику, але за певних умов може повторно пройти практику і отримати позитивну оцінку. Подав документацію з великим запізненням, допустив значні помилки в її оформленні.

1–34 балів – F («незадовільно»). ЗВО не виконав програми практики і отримав незадовільну оцінку при складанні заліку за практику.

Виробнича практика (історична)

Метою є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації праці в галузі історичних досліджень.

Завдання практики полягають у поглибленні та закріпленні теоретичних знань студентів з джерелознавства та документознавства, набутті практичних необхідних навичок з дослідницької роботи, комплектування, описування, визначення цінності, зберігання та використання історичних матеріалів, для подальшої роботи за спеціальністю. Фахівець повинен досконало володіти своєю спеціальністю, мати широку наукову і практичну підготовку, організаторські здібності, бути здатним на практиці застосовувати принципи наукової організації праці тощо.

Реалізується поставлена мета шляхом групового та самостійного вивчення роботи бази практики і виконання кожним студентом в реальних умовах навчальних та виробничих завдань, що визначаються програмою.

Зміст практики визначається базою практики, установою, що приймає здобувачів вищої освіти та відбувається у три етапи (початковому, основному, підсумковому).

На початковому (установчому) етапі:

- бути присутнім на установчій конференції;
- ознайомитися із метою, змістом та завданнями практики;
- отримати індивідуальне завдання у керівника і узгодити з ним календарний план роботи на період проходження практики;
- прослухати інструктаж з техніки безпеки.

На основному етапі (період проходження практики):

- якісно і повністю виконувати індивідуальне та колективні завдання;
- здійснювати науково-пошукову роботу відповідно до завдань практики;
- систематично доповідати керівнику практики про виконані завдання.

На завершальному (підсумковому) етапі:

- взяти участь у обговоренні результатів практики (участь у круглому столі);
- своєчасно здати у встановлений термін виконати поставлені завдання.

У результаті проходження практики ЗВО **повинен знати:**

- структуру, завдання та функції, порядок роботи визначеної бази практики;
- правила тимчасового та постійного зберігання документів та історичних матеріалів;
- основні етапи проведення і організації виставок;
- правила обліку документів, роботи з літературою;
- правила користування фондами державної установи, яка визначена як база практики.
- отримати індивідуальне завдання у керівника і узгодити з ним календарний план роботи на період проходження практики;
- прослухати інструктаж з техніки безпеки.

У результаті проходження історичної практики студент **повинен уміти:**

- здійснювати пошуково-дослідницьку роботу;

- забезпечувати охорону та популяризацію пам'яток культурної спадщини, розташованих на території заповідника;
- проводити науково-дослідну, науково-методичну, виставкову, культурно-просвітницьку роботу;
- забезпечувати вивчення, охорону, реставрацію і використання історико-культурної спадщини м. Тернополя і Тернопілля;
- здійснювати перевірку наявності документів та користуватися документами установи, визначеної як база практики.

Форми звітності ЗВО про практику

Основним видом звітної документації ЗВО є звіт та участь у «круглому столі», присвяченому закріпленню нових знань, умінь та навичок, здобутих під час проходження практики та обговоренню результатів їх практичної підготовки. Підсумки практики підведені керівниками практики на підставі оцінювання роботи студентів на базі практики.

Критерії оцінки діяльності ЗВО:

90–100 балів – А («відмінно») ставиться в тому випадку, коли: робота за програмою практики здійснена практикантом на високому рівні; практикант проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів роботи, знає і вміє застосовувати у практичній діяльності сучасні технології і нові інформаційні засоби, користується повагою та авторитетом серед колективу бази практики, методистів, керівників практики; здав у визначений термін документацію, оформлену на високому рівні.

84–89 балів – В («дуже добре») ставиться в тому випадку, коли робота за програмою практики ЗВО проведена на достатньому рівні; були допущені незначні помилки у період проходження практики, але були самостійно виправлені; практикант не допускав недисциплінованості, байдужості, шаблонності на всіх ділянках роботи; про його діяльність добре відзивалися в колективі, в якому він перебував у період проходження практики; подав у визначений термін правильно оформлену документацію.

74–84 балів – С («добре») ставиться в тому випадку, коли робота за програмою практики проведена на достатньому рівні; практикант допускав незначні помилки при виконанні завдань практики, проте не завжди міг самостійно їх виправити або пояснити у процесі аналізу; у ході практики був дисциплінованим, виконавчим, самостійним, критичним на всіх ділянках роботи, одержав добрі відгуки колективу бази практики, керівника; подав вчасно документацію, у яку можуть бути внесені незначні доповнення і виправлення за вказівкою гаранта чи керівника практики.

63–73 балів – D («задовільно») ставиться в тому випадку, коли робота за програмою практики проведена на задовільному рівні; здобувач вищої освіти проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; загальна характеристика діяльності практиканта у період проходження практики одержала позитивні відгуки; із невеликим запізнення подав документацію.

60 –68 балів – E («задовільно») ставиться здобувачу вищої освіти в тому випадку, коли робота проведена на задовільному рівні; проявив себе як недостатньо організований і дисциплінований, безініціативний; загальна

характеристика діяльності на базі практики практиканта з боку керівників практики – «задовільна»; подав невчасно документацію, яка потребує доповнень і виправлень.

35–59 балів – FX («незадовільно»). Відсутня систематичність у роботі практиканта. Роботу, передбачену програмою з практики, виконав на низькому професійному рівні, допускав помилки, пов'язані зі знанням теоретичного матеріалу та виконанням практичних завдань. Отримав негативний відгук про роботу чи незадовільну оцінку при складанні заліку за практику, але за певних умов може повторно пройти практику і отримати позитивну оцінку. Подав документацію з великим запізненням, допустив значні помилки в її оформленні.

1–34 балів – F («незадовільно»). Практикант не виконав програми практики і отримав незадовільну оцінку за практику.